

Aleg. 119.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia osobnego oddziału melioracyjnego w Banku krajowym.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą swą z dnia 25. marca 1892, LW. 10088/92 przedłożył Wydział krajowy Wys. Sejmowi sprawozdanie w przedmiocie powyżej wspomnianym, które jednak nie zostało przez Wysoki Sejm załatwione. Wobec tego ma Wydział krajowy zaszczyt ponowić powyższe sprawozdanie, zmieniając je o tyle tylko, o ile w skutek uchwał zapadłych na zeszłorocznej sesji Wys. Sejmu koniecznie zmienić je należało.

Wskutek uchwały Wys. Sejmu, zapadłej na posiedzeniu z dnia 29. listopada 1890 roku, a polecającej Wydziałowi krajowemu, by wziął pod roz wagę sprawę utworzenia w Banku krajowym oddziału melioracyjnego, uchwalił Wydział krajowy na posiedzeniu swem z dnia 7. kwietnia 1891 roku (LW. 8024/91) zasięgnąć przedewszystkiem opinii Reprezentacji kół najbardziej w sprawie organizacji kredytu melioracyjnego interesowanych. W tym celu zwrócił się, Wydział krajowy w piśmie swem z dnia 7. kwietnia 1891 r. LW. 8024/91 do obu krajowych Towarzystw rolniczych i zakomunikowawszy uchwałę Wys. Sejmu, u wstępu niniejszego sprawozdania przytoczoną, upraszał je o udzielenie opinii, o ile zdaniem tychże Towarzystw, zachodzi obecnie potrzeba utworzenia w Banku krajowym wspomnianego w uchwale sejmowej oddziału, jakiby organizacji tego działu zakreślić należało rozmiary, wreszcie jakieby ustanowić należało warunki korzystania z kredytu melioracyjnego. Nadto upraszał Wydział krajowy, wiedząc, że sprawa organizacji kredytu melioracyjnego niejednokrotnie była przedmiotem narad w obu Towarzystwach pomienionych, o udzielenie aktów, jakieby w archiwach tych Towarzystw znaleźć się mogły, celem zużytkowania tego materiału w dalszym toku rozpoczętych nad tą sprawą badań. Na wezwanie to odpowiedział jedynie pismem z dnia 13. czerwca 1891 L. 543 (LW. 26010/91) Komitet c. k. rolniczego Towarzystwa w Krakowie, oświadczając się za organizacją osobnego działu w Banku krajowym dla kredytu melioracyjnego w granicach takich, jakie temu działowi zakreślono już podczas obrad nad tą sprawą do roku 1884 i 1886.

Pismo powyższe przesłał Wydział krajowy Dyrekcji Banku krajowego z wezwaniem, aby zechciała tak na podstawie zawartych w niem danych, jak i na podstawie już dawniej w roku 1889 w sprawie organizacji kredytu melioracyjnego podjętych studyów zbadać: „czy i o ile utworzenie w Banku krajowym oddziału melioracyjnego byłoby pod względem finansowym możliwem do przeprowadzenia i wnioski w tej sprawie powzięte w porozumieniu z Radą nadzorczą Banku przedstawić Wydziałowi krajowemu.

W skutek tego polecenia przedłożyła Dyrekcyja Banku krajowego swe wnioski w sprawie organizacyi kredytu melioracyjnego w relacyi z dnia 25. września 1891 L. 11321 (LW. 47851/91), w której się powołuje przedewszystkiem na swe przedłożenie z roku 1884 w tej sprawie, a zaznaczywszy, iż obecnie sprawa kredytu melioracyjnego w Austrii uległa o tyle zmianie, iż wprowadzony w roku 1889 w życie Bank krajowy czeski, ma według swego statutu osobny oddział dla kredytu melioracyjnego, że więc uzyskanie sankcyi dla projektu organizacyi takiego oddziału w Banku krajowym, o ileby on był oparty na tych samych zasadach, na jakich zorganizowano dział melioracyjny Banku krajowego czeskiego, nie przedstawiałoby trudności, kończy swe sprawozdanie wnioskiem przedłożenia Wys. Sejmowi projektu organizacyi w Banku krajowym oddziału melioracyjnego według zasad przyjętych w Banku krajowym czeskim.

Zasady te są:

I. Z kredytu melioracyjnego korzystać mogą nietylko spółki wodne, istniejące na podstawie ustawy państwowej z dnia 30. czerwca 1884 r., lecz także poszczególni właściciele gruntów w celach nawodnienia i odwodnienia tychże, jak niemniej w celu regulacyi wód, zalesienia pustek i wydm, tudzież komasacyi gruntów.

II. Pożyczek udziela bank czeski albo w gotówce, z osobnych na ten cel przeznaczonych funduszów, albo w obligacyach melioracyjnych, (gwarantowanych przez kraj), na podstawie przedłożonych dokładnych planów i kosztorysów zamierzonych melioracyi, po poprzednim sprawdzeniu przez krajowe biuro melioracyjne, czy zamierzone roboty są pożyteczne i rentowne.

Walutę pożyczki wypłaca Bank dłużnikowi w miarę postępu robót melioracyjnych, które zostają pod ciągłą kontrolą technicznych organów Banku.

III. Co do zabezpieczenia pożyczek, udzielanych poszczególnym właścicielom gruntów na melioracye, wymaga Bank zabezpieczenia ich hipotecznego, przyczem trzyma się tej zasady, iż wysokość pożyczki melioracyjnej nie może wraz z ciężącym na majątku długiem hipotecznym przenosić szesnastokrotnego katastralnego czystego dochodu, przy majątkach zaś leśnych sięgać może tylko do wysokości dwóch trzecich części dwudziestorazowego czystego dochodu katastralnego.

Skreśliwszy te główne zasady kredytu melioracyjnego, przyjęte w Banku krajowym czeskim, nadmieniam Dyrekcyja Banku krajowego w swem sprawozdaniu, iż z korespondencyi przeprowadzonej z Bankiem czeskim okazuje się, iż oddział melioracyjny Banku rozwinął się dotąd stosunkowo tylko nieznacznie, gdyż dotychczasowa emisya obligów melioracyjnych wynosi tylko 254.500 zł., a rzeczony Bank widzi przyczynę tego faktu w tej okoliczności, iż poszczególni właściciele gruntów w małej tylko mierze korzystają z kredytu melioracyjnego, spółki wodne zaś wtedy tylko się decydują na większe roboty melioracyjne, gdy mają zapewnione subwencye państwa lub kraju.

Nadto zawiera sprawozdanie Dyrekcyi Banku krajowego następujące uwagi ogólne teje Dyrekcyi, dotyczące kredytu melioracyjnego:

„Z powyższych w interesie bezpieczeństwa pożyczek, koniecznych formalności i postanowień, przejętych w Czechach prawie zupełnie z prawodawstwa niemieckiego, wynika jasno, że w tych warunkach z kredytu melioracyjnego korzystać zechcą chyba tylko ci właściciele gruntów, których majątki są już tak obdłużone, że nie podobna im uzyskać kredytu za zwykłym ubezpieczeniem hipotecznem, zwłaszcza gdy kredyt melioracyjny, znajdujący zabezpieczenie hipoteczne w drugiej dopiero połowie wartości majątków (pierwsze bowiem jest zajęte zwykłymi długami hipotecznymi), a udzielony w obligach melioracyjnych, a więc w papierze zupełnie nowym, nieznanym jeszcze światu finansowemu, z natury rzeczy droższym być musi niżeli kredyt hipoteczny“.

„Jeżeli zaś właściciel ziemski znajduje się w takich stosunkach majątkowych, że nie może znaleźć kredytu hipotecznego, który przy obecnej żywej konkurencyi między instytucjami hipotecznymi przekracza nader często znacznie połowę rzeczywistej wartości majątku, to wątpić można, czy kredyt melioracyjny w tych warunkach udzielony, przyniesie rzeczywisty zamierzony pożytek właścicielowi majątku, a budzi się raczej słuszna obawa, by ułatwienia dla kredytu melioracyjnego nie

wpłynęły na zachwianie kredytu hipotecznego, walczącego u nas zawsze jeszcze z trudnościami wyrobienia sobie odbytu dla listów zastawnych poza granicami kraju“.

Na zakończenie owego sprawozdania, a w przypuszczeniu tej ewentualności, że Wydział krajowy zechce przedłożyć Wys. Sejmowi projekt organizacji oddziału melioracyjnego w Banku krajowym na wzór takiego oddziału w Banku krajowym czeskim, przedstawia Dyrekcyja wspomniana w porozumieniu z Radą nadzorczą następujące wnioski:

I. „Aby ze względu na szczupłe siły finansowe Banku dla pożyczek gotówkowych na cele melioracyjne osobne uposażenie Banku nastąpiło, a mianowicie, aby w tym celu wszelkie do krajowego funduszu melioracyjnego należące kwoty przekazane zostały do administracyi Banku krajowego, na wzór jak przekazany został fundusz przemysłowy“;

II. „aby ze względu, iż emisya i plasowanie na targach pieniężnych mało znanych walorów z trudnościami połączone być musi, zachowana została dla obligów melioracyjnych stopa procentowa krajowych obligacyj komunalnych, obok 1% dodatku administracyjnego na rzecz Banku“;

III. „aby dla obligów melioracyjnych gwarancya krajowa przyznana, a zarazem egzekucya administracyjna dla zaległości ratalnych uzyskana została“;

IV. „aby Wydział krajowy ze względu na brak sił technicznych w personalu bankowym zapewnić zechciał Bankowi pomoc krajowego biura melioracyjnego przy rozpatrywaniu i kontrolowaniu robót i planów melioracyjnych u zaciągających pożyczki melioracyjne“.

Sprawozdanie powyższe zakomunikował Wydział krajowy, pismem z d. 9. listopada 1891 LW. kr. 47851 krajowej komisji dla spraw rolniczych, wiedząc, iż sprawa podjęcia energiczniejszej akcji na polu drenowania w kraju, a zatem i w związku z nią zostająca sprawa organizacji kredytu melioracyjnego, stoi na porządku dziennym obrad tej komisji wskutek wniosku jednego z jej członków. W piśmie wspomnianym upraszał Wydział krajowy o wyrażenie opinii komisji o projekcie przez Bank krajowy przedstawionym.

W skutek tego była sprawa organizacji kredytu melioracyjnego przedmiotem obrad stałej sekcji krajowej komisji rolniczej na posiedzeniach w dniu 15. i 16. grudnia 1891. Substratem rozpraw były: wniosek członka komisji krajowej dla spraw rolniczych, p. Al. Gostkowskiego „w przedmiocie drenowania kraju na szerszą skalę“, w którym wnioskodawca dotknął także sprawy organizacji kredytu melioracyjnego i referat inż. Kędziora o tymże wniosku; dalej wyżej streszczone sprawozdanie Banku krajowego o utworzenie oddziału melioracyjnego Banku — a wreszcie projekt Dr. Stanisława Bielińskiego, ogłoszony w „Ekonomiście polskim“, pod tytułem:

„Sprawa kredytu melioracyjnego dla rolników w Galicyi“, przedłożony komisji przez autora.

Po dłuższej dyskusyi, której rezultat, o ile dotyczył sprawy powiększenia sił krajowego biura technicznego, znanym jest Wys. Sejmowi ze sprawozdania Wydziału krajowego o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych (LW. 54589/91. — Aleg. sprawozd. stenogr. z r. 1892 Nr. 70), zapadła w sekcji stałej komisji dla spraw rolniczych uchwała, wyrażająca przekonanie, iż na razie sprawa organizacji kredytu melioracyjnego nie jest jeszcze w kraju naszym aktualną.

Powody opinję tę uzasadniające, a w dyskusyi na posiedzeniu sekcji przytoczone, dają się streścić w sposób następujący:

Sekcyja nabrała przekonania, że już dziś uznanie pożyteczności melioracyj gruntowych, a zwłaszcza drenowania, jest wpośród gospodarzy w kraju powszechnem, jak o tem świadczą najwymowniej liczne zgłoszenia do krajowego biura melioracyjnego i jego ekspozytur, którem to zgłoszeniem dla braku sił technicznych, a nie dla braku odrębnego kredytu melioracyjnego, uczynić zadość nie można. Jest to więc fakt przekonujący najlepiej, że w kraju są kapitały i zasoby, które bez uciekania się do kredytu mogą być użyte na melioracye gruntowe, jeśli tylko będą siły techniczne, wystarczające do przeprowadzenia tych melioracyj. Sekcyja dalej nie mogła podzielać zdania, reprezentowanego w jej łonie przez liczebnie bardzo nieznaczoną mniejszość, iżby melioracye gruntowe były środkiem mogącym utrzymać przy ziemi tych gospodarzy ziemskich, których majątki już obecnie

są tak hipotecznie obciążone, że w warunkach zwykłego kredytu hipotecznego trudnoby im było lub zgoła niepodobna uzyskać jakąś pożyczkę, udzielenie bowiem w takich warunkach kredytu melioracyjnego naraziłoby tylko instytucję kredytową na stratę. Wreszcie nie miały wpływ na uchwałę powyższą sekcji wywarło także przekonanie, iż znaczne ułatwienie kredytu melioracyjnego mogłoby zachwiać kredytem hipotecznym naszego kraju, tudzież, iż w obecnych stosunkach emisja obligacji melioracyjnych mogłaby wypaść niekorzystnie.

Pełna Komisya krajowa dla spraw rolniczych na posiedzeniu swem z d. 5. stycznia 1892, mając sobie przedłożoną tę sprawę przez swą sekcję stałą, powzięła uchwałę następującą:

„Komisya krajowa dla spraw rolniczych uznaje potrzebę, ażeby Wydział krajowy sprawę ułatwienia kredytu melioracyjnego na oku zachował i w czasie właściwym odpowiednie kroki u c. k. Rządu i Wys. Sejmu poczynił.

Opierając się na zebranych w powyższy sposób danych, Wydział krajowy, oceniając należycie doniosłość akcji na polu melioracji gruntowych dla podniesienia produkcji rolniczej w kraju, przedstawił w roku zeszłym, sprawozdaniem swem o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych (LW. 54589/91. — Aleg. sprawozd. stenogr. z r. 1892 Nr. 70) Wys. Sejmowi cały szereg wniosków, mających na celu poparcie i przyspieszenie tej akcji, nie przedstawił zaś Wys. Sejmowi wniosku czyto utworzenia osobnego działu melioracyjnego w Banku krajowym, czyto innego projektu organizacji kredytu melioracyjnego, uważał bowiem powoływanie takiej organizacji w obecnych stosunkach do życia za zbyt wczesne, w obec braku sił fachowo wykształconych, którymi wykonywanie melioracji poruczyć można, jakoteż w obec faktu, iż nie tyle brak odrębnego kredytu melioracyjnego, ile brak wspomnianych sił tamuje w kraju rozwój akcji na tem polu. Wys. Sejm przyjmując uchwałami powziętymi na posiedzeniu z d. 6. kwietnia 1892 r. wspomniane wnioski Wydziału krajowego zgodnie ze sprawozdaniem komisji gospodarstwa krajowego w tej sprawie (Aleg. sprawozd. stenogr. z r. 1892 Nr. 240) a nie rozszerzając akcyje w kierunku organizacji kredytu melioracyjnego, dał też niewątpliwie wyraz temu samemu przekonaniu, które kierowało Wydziałem krajowym.

Obeenie, gdy wdrożona wspomnianymi uchwałami Wys. Sejmu akcyja, mająca na celu energiczniejsze popieranie melioracji gruntowych i przysporzenie krajowemu biuru melioracyjnemu odpowiednich sił fachowych, zaledwo rozwijać się poczyną, nie może Wydział krajowy przedstawić Wys. Sejmowi wniosku utworzenia osobnego oddziału w Banku krajowym dla kredytu melioracyjnego, który mógłby dostarczać tego kredytu jedynie pod warunkami dość uciążliwymi dla interesowanych rolników, jak to z powyżej powołanej relacji Banku krajowego z d. 25. kwietnia 1891 widoczna, ani też niemoże na teraz zalecać uwzględnienie innych projektów organizacji kredytu melioracyjnego, każdy z tych projektów bowiem wymagałby czujnego współdziałania Wydziału krajowego w wykonywaniu podejmowanych przy pomocy kredytu robót, a siły techniczne, jakimi Wydział krajowy może obecnie rozporządzać, nie byłyby w stanie podołać temu zadaniu obok obowiązków, jakie na nich ciążyą z mocy uchwał Wys. Sejmu już powziętych, dotyczących prac na polu budowli wodnych.

Opierając się na powyższem przedstawieniu rzeczy Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia w Banku krajowym oddziału melioracyjnego.

Z Rady Wydziału krajowego królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów, dnia 21. kwietnia 1893.

Marszałek krajowy :

Sanguszko w. r.

Sprawozdawca :

Edward Jędrzejowicz w. r.

Członek Wydziału krajowego.